

”Vi hadde ikke overlevd uten denne gruppen”

”Nå forstår foreldrene mine hvordan jeg har det”

”Vi har fått det mye bedre i familien etter at vi begynte i gruppen”

”Vi har fått redskaper til å klare og løse vanskelige ting”

”Nå forstår jeg bedre hvordan jeg kan hjelpe min sønn”

”Nå kan jeg og min datter klare å snakke sammen om det som er vanskelig. Det hadde vi ikke klart uten hjelp fra gruppen”

Vil du bli gruppeleder?

Undervisningsplan og påmelding

Fullstendig undervisningsplan, priser, praktisk informasjon og skjema for påmelding finner du på sus.no og tips-info.com.

Kontaktpersoner

Åse Sviland, 51 51 56 54 / 913 56 706, aasvvs@sus.no

Anvor Lothe, 51 51 52 31 / 954 94 052, aloton@sus.no

Administrativ ansvarlig

Gro Christensen Peck, 51 51 52 33, gcp@sus.no

Bente Skarstad, 51 51 52 36, skbe@sus.no

Gruppelederutdanning i kunnskapsbasert flerfamiliearbeid

Flerfamiliegrupper ble i utgangspunktet utviklet for familier der et medlem har en psykoseproblematikk. Det har vist seg at metoden har stor overføringsverdi og kan brukes til grupper med andre diagnoser. Det gode resultatene har gjort at det er et uttalt mål å kunne opprette flerfamiliegrupper over hele landet.

Åse Sviland og Anvor Lothe er faglig ansvarlige for Gruppelederutdanningen.

Kunnskapsbasert flerfamiliearbeid

Resultatet blir best når familien deltar i behandlingen

Kunnskapsbasert flerfamiliearbeid er et tilbud til familier der et av medlemmene har en psykoseproblematikk. Gjennom kunnskap om sykdommen, metoder for problemløsning og erfaringsutveksling, blir familien en viktig støttespiller

i behandling og rehabilitering. I tillegg rustes familien til å mestre en situasjon som ofte oppleves som belastende, både følelsesmessig og rent praktisk. Flerfamiliegruppene samles hver 14. dag over en to-årsperiode og ledes av to gruppeledere.

Færre tilbakefall og reinleggelse

	Dynamisk orientert flerfamiliearbeid	49,9%
	Familiearbeid med enkeltfamilier	23,5%
	Familiearbeid med flerfamiliearbeid	12,5%

McFarlane et al. (1990)

Deltagere i flerfamiliegrupper har færre tilbakefall og reinnleggelse enn andre pasienter. Familien blir gjennom undervisningen i stand til å tolke tidlige tegn på en eventuell forverring i tilstanden og kan søke hjelp før situasjonen blir kritisk.

Gruppelederutdanning innen kunnskapsbasert flerfamiliearbeid

Psykiatrisk divisjon, Stavanger Universitetspsykehus (SUS), har sterkt fokus på tidlig oppdagelse og behandling av psykoser, og arbeidet med flerfamiliegrupper startet tidlig. Sykehuset har siden 1996 utdannet 460 gruppeledere som i dag virker over hele landet.

Utdanningen er basert på den amerikanske professor William McFarlanes metode, men er videreutviklet og tilpasset norske forhold. Vi har til enhver tid gjennomsnittlig 15 grupper gående.

Kort om undervisningen

Gruppelederutdanningens teoridel strekker seg over 60 timer fordelt på to ukers undervisning og rollespill. Vanligvis deles undervisningen i to perioder på en uke hver. Det er lagt opp til ca 1000 sider litteratur. Kurset er godkjent som meritterende for klinisk spesialitet for psykiatrisk sykepleie og ekvaleres med studiepoeng innenfor FO for sosionomer.

Praksis under veiledning

For å bli godkjent gruppeleder, kreves to års praksis under fortløpende veiledning av godkjent veileder innen flerfamiliearbeid.

Opptakskrav

Sykepleiere, leger, psykologer, sosionomer og andre med minst 3 år helsefaglig høyskole kan søke om opptak ved gruppelederutdanningen. Det forutsettes to års erfaring fra arbeid i psykiatrien.

Komplett undervisningsmaterieell

Kunnskapsbasert flerfamiliearbeid har gjennom en årrekke vist seg å være meget effektivt i behandlingen av psykoser. På tross av dette er svært lite litteratur om dette emnet kommet ut på norsk. Boken Familiearbeid ved psykoser er den første i sitt slag som er gitt ut på norsk og er også oversatt til russisk, engelsk og dansk.

Forfatterne Anne Lise Øxnevad, Trond Grønnestad og Bente Arntzen har alle vært sentrale i utviklingen av gruppelederutdanningen.

Komplett undervisningsmaterieell med bok, DVD og foiler kan bestilles fra Psykiatrisk Opplysningsfond, psykopp.no.

Family TIPS - The result is best when the family is joining the treatment

Family Psycho education is a method for working with families and other caregivers who are supportive of persons with mental illness. Based on a family-patient-professional partnership, it combines clear, accurate information about mental illness with training in problem solving, communications skills, coping skills and developing social supports. The goals are to markedly improve patient outcomes and quality of life, as well as to reduce family stress and strain.

This approach is particularly beneficial in the early years of the course of a mental illness, when improvements can have

a dramatic and long-term effect and while family members are still involved and open to participation.

The family work consists of meetings between the family group leaders, the patient and each individual family, education and Multifamily groups meetings during at least two years.

Stavanger University Hospital
Stavanger Hospital Trust
Division of psychiatry

Familie TIPS Kunnskapsbasert (psykoedukativt) flerfamiliearbeid.

Bakgrunn

I 1994 ble TIPS- prosjektet (tidlig intervensjon ved psykoser) startet i Rogaland, Oslo og Roskilde i Danmark.

I prosjektet ble en enig om å tilby pasientene og deres pårørende optimal evidensbasert behandling som består av tre hovedelementer:

- Støtte – psykoterapi
- Medikamenter
- FFG (flerfamiliegrupper)

Utover dette blir behandlingen tilpasset behovet

Forskning viser at deltakelse i flerfamiliegrupper har halvert tilbakefallsprosenten. (se tabell 1) ref. W. McFarelane et al.1991, Multifamilypsychoeducational group treatment manual.)

Flerfamiliegrupper ble i utgangspunktet utviklet for familier der et medlem har en psykoseproblematikk. Det har vist seg at metoden har stor overføringsverdi og brukes også til grupper med andre alvorlige psykiske lidelser.

Målgruppe

Tilbudet vi har i Stavanger er først og fremst rettet mot familier der et av medlemmene har psykoseproblematikk eller bipolar lidelse, men vi vurderer kontinuerlig om tilbudet kan utvides til andre lidelser.

Metode

Hovedelementene i kunnskapsbasert familiearbeid er problemløsning, kommunikasjon og undervisning. Hver gruppe består av fem familier og to gruppeledere.

Familiebehandlingen består av tre trinn:

- Innledende samtaler mellom gruppeledere, pasient og pårørende
- Undervisningsseminar for pasient og pårørende
- Gruppemøter hver andre uke i to år.

1. **Småsnakk** - 15 min
2. **"Runden"** - 20 min
Hvordan har familien hatt det siden sist møte? Er det noen problemer? Hvordan gikk det med forslag til løsning av forrige problem?
3. **Velge problem** - 5 min
Gruppelederne velger et problem som gruppen i felleskap skal komme med løsningsforslag til
4. **Problemløsning** - 45 min
Medlemmene kommer med løsningsforslag som skrives på tavlen Deretter gjennomgås forslagene. Fordeler og ulemper blir vurdert. Pasienten og familien velger løsning og prøver denne ut til neste møte
5. **Avslutning** - småsnakk - 5 min

Målsetting

Målet for det første året etter et psykotisk gjennombrudd er primært å unngå tilbakefall og gradvis gjenopptakelse av vanlig rollefunksjon innen familien. Alt annet som oppnås kan sees på som en bonus. Målet for andre året er å begynne den gradvise prosessen mot å komme i gang med utdanning eller arbeid, samt å gjenoppta og utvikle sosial fungering utenfor familien.

Tidsrammen som er angitt må betraktes som generell. Det vil naturligvis være store variasjoner fra person til person når det gjelder tiden det tar for å komme i rimelig bra funksjon.

Resultater

I løpet av selve TIPS-prosjektet var det 20 grupper for nypsykotiske pasienter og deres familier. I 2002 ble flerfamiliearbeidet inkludert i selve driften i sykehuset. Det er et lavterskeltilbud, slik at både behandlere, pårørende og pasienter selv kan ta kontakt med familiepoliklinikken som flerfamiliegruppearbeidet er lagt under. Inntil juni 2008 har vi hatt 57 grupper.

I tillegg til selve organiseringen av gruppene står også familiepoliklinikken ansvarlig for å utdanne nye gruppeledere. Vi har familieskole engang i året både for interne og eksterne deltakere. Alt i alt har vi utdannet 469 gruppeledere.

